

تهیه کننده: محمد جواد نورانی

قائم مقام مدیر عامل و معاونت فنی شرکت داده های زمینی پارس (Pars GEO-data)

ابهام در معیارهای ارزیابی پیمانکاران در مناقصات

اختلاف در ماهیت قراردادهای کارفرما، پیمانکار اصلی و پیمانکار خدمات فنی

تعریف و توضیح آسیب های موجود:

عدم هرگونه شفافیت در روند شروع و تکمیل فرآیند مناقصات و نحوه انتخاب پیمانکار و نیز عدم رعایت اصل همسانی شرایط خصوصی و عمومی پیمان ها در پروژه هایی که تأمین کننده اصلی، خدمات خود را از طریق شرکت واسطه به کارفرمای اصلی ارائه می نماید، منجر به تضییع حقوق بسیاری از تأمین کنندگان اصلی در فرآیندهای مناقصات، عقد قرارداد و اجرای تعهدات گردیده است.

در زیر برخی از این عدم شفافیت ها و یا عدم رعایت ها بطور اجمال مورد تاکید قرار میگیرند:

۱- متأسفانه در طی سالهای اخیر و در نتیجه برخی از سیاستهای کلی، روند اجرای مناقصات با تغییرات بسیار زیادی همراه بوده است که از آن جمله می توان به روش استعلام بها (که حتی در پاره ای موارد بصورت تلفنی و شفاهی صورت میگیرد) اشاره نمود.

از آنجائیکه که این گونه استعلام ها هیچ گونه قید و ضمانت اجرایی ندارد، تمامی اسرار مناقصاتی یک سرویس را در اختیار گذاشته و نهایتاً پس از طی مذاکرات و مکاتبات متعدد و درخواست تخفیفات و تغییر شرایط، بنا به دلایل نامشخص موضوع در حالت انتظار قرار میگیرد. حال آنکه تأمین کننده هیچگونه دیدگاه و یا اطلاعی از نتیجه نهایی پیدا نکرده است.

باکشف قیمت و شرایط بعمل آمده، عملاً دست پیمانکار اصلی و پیشنهاد دهنده تهی مانده و سایر رقبا و یا تأمین کنندگان با اطلاعات کافی وارد میدان شده و برنده واقعی این ماجرا خواهند ماند.

۲- در موارد بسیار معدود و نادر که فرآیند انتخاب پیمانکار از طریق انجام مناقصه صورت میگیرد، نبود سیستم های ارزیابی واقعی، مبتنی بر سوابق مستدل و مستند کاملاً مشهود می باشد و همین امر باعث شده تا شرکتها و تأمین کنندگان فاقد صلاحیت علیرغم نداشتن تجهیزات و لوازم متناسب با نیاز پروژه و یا هرگونه سوابق اجرائی و عملیاتی در لیست تأیید شده شرکتهای کارفرما و در کنار سایر تأمین کنندگان قرار گرفته و از آنها نیز جهت ارائه پیشنهادات لازم، دعوت بعمل آید.

از آنجائیکه سیستم ارزیابی و امتیاز دهی یکسان و مبتنی بر واقعیت در سطح کارفرمایان موجود نبوده و یا ضعیف است، لذا در امر ارزیابی و تعیین امتیاز و نمره فنی شرکت کنندگان در مناقصه کوتاهی بسیار زیادی صورت میگیرد.

نقطه اسف بار آنکه بعضاً حتی به ارزیابی های فنی (ولو به اشتباه) صورت گرفته در پروسه انتخاب پیمانکار اهمیتی داده نمیشود و معمولاً پیشنهادات مالی و شرایط و روابط خاص، مدنظر قرار گرفته و به عنوان اصلی اساسی در انتخاب پیمانکار و ارجاع پروژه، مورد وثوق قرار میگیرد.

۳- نقطه آغازین تنش های فی مابین کارفرما و پیمانکار، ارجاع کار تنها در قالب یک فقره نامه میباشد. باتوجه به زمان بری بسیار طولانی طی مراحل انعقاد قرارداد و نهای شدن آن و نظر به شروع عملیات قبل از مبادله رسمی قرارداد مربوط به آن، پیمانکار عملاً فقط مجبور به اجرای اسکوپ تعریف شده در متون مناقصه (در صورت انجام مناقصه) بوده و هیچگونه تعهدی از سوی شرکت کارفرما قابل پیگیری و یا درخواست نمیشود. در این میان نیز عدم هماهنگی ها، گاهاً منجر به لطمه و آسیب در روند اجرایی پروژه و کاهش سطح کیفی و کمی عملیات میگردد و درنگ کلی هر دو سوی اصلی این ارتباط یعنی کارفرمای اصلی و تأمین کننده اصلی آسیب دیدگان اصلی نیز خواهند بود.

بعنوان شاهد و نمونه اینگونه مشکلات میتوان به پروژه ۱۸ ماهه ای اشاره نمود که صرفاً با نامه ارجاع کار از سوی کارفرمای میانی شروع شده و حتی پس از اتمام عملیات و همکاری، قرارداد آن مبادله نگردیده است و این موضوع باعث بروز مشکلات بسیار عدیده ای در زمینه های گوناگون از جمله بیمه قرارداد، مالیات و سایر کسورات مربوطه، ارسال صورتحساب، وصول مطالبات و ... شده و در نهایت نارضایتی هر دوسوی اصلی ارتباط را در پی داشته است.

پیشنهادهای و راهکارها:

باتوجه به تدوین قوانین و آئین نامه های معاملاتی، عملیاتی و انضباطی در سطوح مختلف وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران درخصوص روشهای گوناگون ارزیابی تأمین کنندگان، اجرای مناقصات و عقد قرارداد، مع الوصف موارد زیر جهت اجرا و نظارت بهتر قوانین مذکور پیشنهاد میگردد.

- ۱- به منظور اعتبار بخشی بیشتر، حصول اطمینان طرفین معامله و همچنین برای جلوگیری از کشف قیمت، شرایط همکاری و نشر اطلاعات محرمانه، اکیدا از هرگونه روش استعلام بها (کتبی و شفاهی) پرهیز به عمل آمده و صرفاً امور انتخاب پیمانکار از طریق مبادی متعارف مناقصه ای صورت پذیرد. در مواردی که امکان برگزاری تشریفات مناقصه فراهم نیست پس از اخذ مجوز رسمی ترک تشریفات از روشهای جایگزین استفاده شود.
- ۲- در راستای اطمینان سازی بیشتر، تشریفات قانونی و کامل مناقصه با حضور و یا اطلاع طرفین انجام شده و در هر مرحله نتیجه بصورت رسمی اعلام گردد.

- ۳- باتوجه به برنامه زمان بندی اجرای پروژه، تشریفات قانونی و قراردادی ما قبل اجرای پروژه از جمله برگزاری مناقصه، ارزیابی پیمانکار، نامه ارجاع کار، فرآیند نهایی سازی و مبادله قرارداد، ارائه تضامین لازم و ... بگونه ای برنامه ریزی شود که قبل از هرگونه اقدام عملیاتی، کلیه مراحل مذکور در زمان مشخص صورت پذیرفته باشد.
- ۴- پایبندی به اصول و روشهای استاندارد ارزیابی و ثبت نام تأمین کنندگان در لیست تأمین کنندگان مجاز و نیز درتعیین امتیاز و نمره فنی هر مناقصه بطور مستمر مورد تاکید قرار گیرد.
- ۵- به منظور کنترل و اطمینان از انجام صحیح کلیه مراحل یک مناقصه، استفاده از یک نهاد نظارتی و در صورت لزوم حکمیتی پیشنهاد میشود. نظارت بر انجام صحیح تشریفات به شکل برنامه ریزی شده اعمال گردیده و دستگاههای نظارتی صرفاً در انتظار مراجعات، طرح شکایات و رسیدگی بعد از آن نمانند.
- ۶- در صورت امکان و به منظور درک صحیح تر و سریعتر درخواست ها، در پروژه هایی که از طریق شرکتهای واسطه ای، سرویس مورد نیاز در اختیار کارفرمای اصلی قرار میگردد، ارتباط لازم در مراحل عقد قرارداد و ارائه نهایی کار، فی مابین تأمین کننده اصلی و کارفرمای اصلی برقرار گردد.
- ۷- باتوجه به حق مسلم هر یک از طرفین معامله به کسب اطلاعات از روند فرآیندهای فوق الذکر، چنانچه درخواستی به منظور شفافیت بیشتر صادر شده باشد، نتیجه نهایی پاسخ به آن درخواست، منجر به تخریب هیچکدام از طرفین و یا درج نام آنها در لیست سیاه نگردد.
- ۸- با توجه به این نظریه و دیدگاه که از سرویس نمودارگیری از حفاری (بواسطه نصب ادوات اندازه گیری در قسمتهای مختلف دکل حفاری و در نتیجه پایش و احاطه ای که از عملیات بصورت یکجا در اختیار میگذارد) بعنوان چشم عملیات یاد میگردد، لذا ضروری است که بصورت اکید بگونه ای برنامه ریزی گردد تا در پروسه انتخاب پیمانکاران، تأمین کننده دستگاه حفاری و سرویس نمودارگیری از گل حفاری از یک مجموعه و یا شرکت نباشند و بدینوسیله از هر گونه اعمال نظر غیر کارشناسی و غیر اصولی از سوی مسئولین راهبری دکل حفاری بر روی خروجی و گزارشات سرویس Mud Logging جلوگیری بعمل آید.
- ۹- در پایان با عنایت به دیدگاه های خوب و بلند مدت وزیر محترم نفت و رویکردهای جدید مدیریتی در بهره گیری از تکنولوژیهای جدید، ابزار دقیق و اتوماسیون فرآیندها و نیز با توجه به سابقه تاریخی و تجارب زیاد (۱۰۰ سال فعالیت در صنایع نفت و گاز) در صنعت ملی نفت، لزوم وجود نظام هماهنگ در صنعت حفاری و سرویس های وابسته در سطح کلیه شرکتهای دولتی و خصوصی امری ضروری است که در اینجا بار دیگر مورد تاکید قرار میگردد.

امید آنکه در لوای این نظام هماهنگ شاهد

- ✓ توسعه جامع رشته صنعت نفت در دانشگاه ها و بالابردن بنیه فنی – تخصصی مربوطه در دروس دانشگاهی
- ✓ توجه بیشتر و کافی به نیروهای کیفی و کارمد و ایجاد انگیزه بیشتر برای ایشان
- ✓ آشنایی بیشتر متخصصین با فناوریهای روز جهان
- ✓ به روز شدن دستور العمل ها و نظام های ارزیابی
- ✓ هماهنگی بین قسمتهای مختلف صنعت نفت خصوصا در صنایع بالادستی
- ✓ ایجاد نظام مدیریت فراگیر و شایسته سالار جهت ارزیابی عملکرد فعالان بخشهای خصوصی، عمومی و دولتی
- ✓ حضور مستمر و موثر اهرم های نظارتی
- ✓ عدم اصرار بر حفظ وضعیت موجود و در صورت لزوم انجام تغییرات اصولی و زیر بنایی
- ✓ تفاهم دردو مجموعه صف و ستاد در اجرای پروژه های عملیاتی و بهبودی
- ✓ توجه کافی به واقعیات و تنگناهای موجود
- ✓ اجرای پروژه ها با استفاده از الگوهای استاندارد جهانی
- ✓ نظارت دقیق بر اجرای پروژه ها و خدمات پیمانکاری فنی و مهندسی در تمامی مراحل از مرحله انتخاب پیمانکار تا ارائه گزارش نهایی پروژه

باشیم.